

Kindermishandeling signaleren in en rond de gymzaal

Kindermishandeling komt overal voor. Uit recente cijfers weten we dat er in elke schoolklas gemiddeld een of twee kinderen zitten die thuis mishandeld, verwaarloosd, vernederd of misbruikt worden. Het is dus belangrijk dat de signalen die deze kinderen uitzenden worden opgepikt. Als vakleerkracht lichamelijke opvoeding heb je de kans om kindermishandeling te signaleren. Jij bent immers degene die een kind ziet in gymkleden en bovendien in een situatie waarin andere sociale vaardigheden nodig zijn dan tijdens de schoollessen in de klas.

Door: Esther Hilhorst

Op de Landelijke studiedag Basisonderwijs 'Zweten en Meten', geeft Edith Geurts, inhoudsdeskundige bij e-academie The Next Page, een workshop over het omgaan met vermoedens van kindermishandeling. De deelnemers bestaan uit gymleerkrachten werkzaam op scholen en werkzaam bij gemeenten. Voornamelijk van klassen met kinderen van vier tot twaalf jaar. In de workshop komt al snel naar voren dat de deelnemers verrassend veel kennis hebben over het onderwerp kindermishandeling. Op de eerste vraag van Edith 'Wat verstaan jullie onder kindermishandeling?' komen verschillende antwoorden, zoals geestelijke mishandeling, lichamelijke mishandeling, verwaarlozing, nalatenschap in de opvoeding en een beperking in de ontwikkeling van kinderen. De meeste vormen benoemen de gymleerkrachten zelf al.

Signaleren van kindermishandeling

Het signaleren en aanpakken van kindermishandeling is geen sinecure: het vereist kennis, intuïtie, wil én lef. Om kindermishandeling te kunnen herkennen, moet je weten waar je op moet letten: welke signalen kunnen kinderen uitzenden, hoe verloopt een gezonde ontwikkeling van kinderen, welke gevolgen kan geweld hebben, wat kan en mag je doen? Belangrijk voor het opmerken van signalen is de erkenning dat kindermishandeling voorkomt en dat het zeer schadelijke gevolgen kan hebben voor kinderen. Zien dat een kind thuis in de knel zit betekent ook handelen: het geweld stopt veelal niet vanzelf. Handelen is niet altijd makkelijk; angst voor de gevolgen of om het niet goed te zien kunnen een rol spelen. De deelnemers van de workshop geven aan het ook lastig te vinden om iets met een niet-pluisgevoel te doen. Er zijn veel vragen over wat je wanneer precies moet en kunt doen; 'Waar ligt de grens?' En 'Ik ken de ouders, hoe kan ik de goede vertrouwensband met de ouders dan behouden?'. Edith geeft aan dat je als professional moet proberen niet verwijtend met de ouders te praten, maar juist moet laten zien dat je je zorgen maakt en graag meedenkt over het vinden van een oplossing.

Als vakleerkracht lichamelijke opvoeding heb je de kans om kindermishandeling te signaleren.

Signalen van kindermishandeling zijn vaak te herkennen in het lichamelijke welzijn van kinderen, in hun gedrag of in het gedrag van hun ouders. Lichamelijke signalen van mishandeling kunnen lichamen letsel of een groeiachterstand zijn. Gedragssignalen zijn bijvoorbeeld extreem zenuwachtig, gespannen, boos of angstig gedrag. Kinderen schrikken bijvoorbeeld bij onverwacht lichamen contact, zijn bang bij het omkleden voor de gymles of hebben faalangst. Ook kunnen mishandelde kinderen zich anders gedragen tegenover andere kinderen: ze kunnen agressief zijn, wantrouwend of erg op zichzelf. De gymleerkrachten geven tijdens de workshop aan dat het best vaak gebeurt dat ze bepaalde signalen steeds bij dezelfde kinderen opvangen, zoals het zonder (winter)jas naar school gaan, ongewassen gymkleden of geen gymkleden mee hebben en te kleine gym schoenen waar niets mee wordt gedaan. Edith legt uit: "Hoe meer signalen een kind uitzendt, hoe groter de kans is dat er sprake is van kindermishandeling. Er zijn echter ook kinderen waaraan niets te merken is of die heel goed weten te verbergen dat ze thuis problemen hebben. Het signaleren van kindermishandeling is dus niet simpelweg het

waarnemen van aanwijzingen die onomwonden aantonen dat ouders het kind mishandelen.”

Handelen bij een vermoeden van kindermishandeling

Alle signalen op een rij betekent niet automatisch dat er sprake is van kindermishandeling. Het gaat om het totaalplaatje, waarbij alle signalen in kaart gebracht worden, besproken met ouders en soms het kind zelf en andere betrokkenen. Het is belangrijk voorzichtig te zijn als het gaat om praten met kinderen over misbruik of geweld. Het is nadrukkelijk niet de bedoeling het kind te ondervragen. Dat vereist specifieke kennis en vaardigheden, zowel in het kader van hulpverlening (het kind kan getraumatiseerd zijn) als vanuit het strafrechtelijke kader (het stellen van verkeerde vragen kan het bewijs ‘vertroebelen’ of herinneringen van kinderen beïnvloeden). Dat betekent niet dat jij als gymleerkracht (of de vaste leerkracht en intern begeleider) het gesprek met een kind uit de weg moet gaan. Een open houding helpt kinderen om in hun eigen woorden te vertellen wat ze kwijt willen. ‘Actief luisteren’ is een manier om dergelijke gesprekken te voeren. Algemene regels bij actief luisteren zijn dat zinnen met ‘Je ...’ beginnen en op een vragende toon worden gesteld, zoals ‘Je bedoelt dat...?’ of ‘Je hebt het gevoel dat...?’. Op deze manier vat de gesprekspartner de gevoelens van het kind in eigen woorden samen en voelt het kind zich serieus genomen en aangemoedigd om zijn verhaal te vertellen. Een deelnemer van de workshop merkt op dat je als gymleraar een goede steunpilaar kunt zijn als kinderen hun verhaal kwijt willen, juist doordat de kinderen jou niet de hele week zien en je iets verder van alles af staat.

Werken volgens de Wet Meldcode

Edith geeft de deelnemers aan het eind van de workshop mee dat ze zonder de hulp van anderen in te schakelen het geweld niet kunnen stoppen en dat het dus belangrijk is om te weten welke stappen ze kunnen volgen en wie ze daarbij kunnen betrekken of raadplegen. Binnen de school moeten intern begeleiders, directeurs en (gym) leerkrachten straks net als alle andere beroepskrachten volgens de Wet Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling handelen. De Wet wordt naar verwachting juli 2013 van kracht en wil stimuleren dat beroepskrachten die met kinderen en volwassenen werken nog eerder in actie komen als zij het vermoeden hebben dat een kind thuis in de knel zit. De Wet stelt organisaties verplicht een meldcode op te stellen, waarin is opgenomen wie welke stappen onderneemt als er een vermoeden van huiselijk geweld is.

Stappen van de meldcode

Scholen stellen een eigen meldcode op, gebaseerd op de volgende vijf stappen.

- Stap 1: in kaart brengen van signalen.
- Stap 2: overleggen met een collega en eventueel raadplegen van het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling (AMK) of het Steunpunt Huiselijk Geweld (SHG).
- Stap 3: gesprek met de cliënt.
- Stap 4: wegen van het geweld of de kindermishandeling.
- Stap 5: beslissen: hulp organiseren of melden.

In de online cursus van The Next Page leert de leerkracht welke signalen hij of zij kan opvangen

Als gymleraar zal je waarschijnlijk de stappen van deze meldcode niet helemaal doorlopen, bij jou ligt de taak om signalen op te vangen en dit neer te leggen bij de vaste leerkracht van het kind of de intern begeleider binnen de school.

Taak van de school

Kinderen kunnen op verschillende manieren laten merken dat zij thuis in de knel zitten. Het is geen taak van de school om vast te stellen of een kind wel of niet mishandeld wordt. Het is wel de taak van de school signalen zorgvuldig te beoordelen en te noteren in het dossier. Handelen volgens de meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling is daarbij leidend.

Online cursussen over de meldcode

Voor medewerkers in het (speciaal) onderwijs biedt e-learning academie The Next Page online cursussen en webinars over het werken met de meldcode, en ook een gratis online *Tijdschrift Kindermishandeling*. Via de digitale leeromgeving kunnen leerkrachten in het (speciaal) basisonderwijs een cursus volgen over het omgaan met vermoedens van kindermishandeling. Ook voor medewerkers met een zorgtaak is een specifiek cursuspakket beschikbaar, dat naast het werken met een meldcode tevens ingaat op het omgaan met vermoedens van grensoverschrijdend gedrag door een collega, en op het communiceren over geweld.

Naast de e-learning van The Next Page kun je op www.huiselijkgeweld.nl of via de databank van het Nederlands Jeugdinstituut (NJI) ook andere scholing vinden over huiselijk geweld en kindermishandeling.

The Next Page

The Next Page (een initiatief van de onafhankelijke goede doelenorganisatie Augeo Foundation) is een online leeromgeving waar professionals beroepsgerichte cursussen, live webinars en e-colleges kunnen volgen over het signaleren, handelen en communiceren bij kindermishandeling en huiselijk geweld. De online cursussen zijn ontwikkeld in nauwe samenwerking met beoogde beroepsgroepen, brancheorganisaties, experts en kennisinstituten.

Esther Hilhorst is communicatiemedewerker bij The Next Page ◀

Contact:

www.thenextpage.nl
info@thenextpage.nl